

Розділ 1. ВСТУП ДО ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ

Тема 1. Предмет економічної теорії та методи економічного дослідження

Виникнення економічної теорії та основні етапи її розвитку. Сучасні напрямки та школи економічної теорії.

Предмет економічної теорії, його визначення в різних економічних вченнях. Завдання та функції економічної теорії.

Теоретичні та емпіричні методи пізнання економічних процесів. Мікро- та макроекономічний аналіз.

Загальні, функціональні та галузеві економічні науки. Економічна теорія, економічна політика, господарська практика.

Економічне мислення, його роль у розвитку суспільства.

Тема 2. Потреби та економічні ресурси

Економічні потреби, їх класифікація та умови задоволення. Безмежність потреб та закономірності їх розвитку. Економічні потреби та економічні інтереси, механізм їх реалізації.

Потреби і споживчі блага. Способи класифікації та характерні риси благ. Економічні та неекономічні блага; приватні, суспільні та квазісуспільні блага; матеріальні та нематеріальні блага. Загальна і гранична корисність споживчих благ. Закон спадної граничної корисності. Вимір корисності. Правило оптимізації корисності

Фактори (ресурси) виробництва та їх види. Плата за ресурси.

Обмеженість ресурсів, варіантність їх використання та необхідність економічного вибору. Виробничі можливості економіки. Альтернативна вартість. Графік межі виробничих можливостей. Ефективність використання ресурсів та умови економічного зростання.

Тема 3. Типи економічних систем

Суть економічної системи, її структура та інфраструктура. Основні елементи структури економічної системи: відносини власності, механізм координації економічних дій, спосіб розподілу виробничих ресурсів, характер розподілу доходів.

Традиційна економічна система та її моделі (первісна, рабовласницька, феодална економіка). Причини та умови функціонування елементів традиційної економіки в сучасному світі.

Ринкова економічна система вільної конкуренції. Панування приватної власності. Вільна конкуренція. Стихійний порядок координації економічних дій.

Командна економічна система. Монополія державної власності. Ієрархічний порядок координації економічних дій. Неєфективність використання ресурсів. Хронічний дефіцит.

Змішана економічна система. Плюралізм форм власності. Поєднання ринкових та державних методів регулювання. Моделі розвитку окремих

країн (американська ліберальна, японська корпоративна, західноєвропейська соціальна).

Об'єктивна необхідність переходу від командно-адміністративної до ринкової системи в Україні. Особливості та основні напрямки трансформаційних процесів в Україні.

Розділ 2. МІКРОЕКОНОМІКА

Тема 4. Попит і пропозиція. Ринкова рівновага

Поняття попиту. Закон і функція попиту. Крива попиту. Нецінові фактори попиту.

Поняття пропозиції. Закон пропозиції. Функція пропозиції. Крива пропозиції. Нецінові фактори пропозиції.

Взаємодія попиту і пропозиції. Ринкова рівновага. Надлишок і дефіцит.

Еластичність попиту і пропозиції. Еластичність попиту по ціні та її врахування. Фактори інової еластичності попиту. Еластичність попиту по доходу. Перехресна еластичність. Еластичність пропозиції, її врахування та основні фактори.

Тема 5. Виробництво і витрати виробництва

Поняття витрат виробництва. Теорія витрат виробництва та її сучасна концепція. Економічні та бухгалтерські витрати. Види витрат виробництва: валові, середні та граничні витрати.

Витрати виробництва у короткотривалому періоді діяльності фірми. Постійні та змінні витрати. Закон спадної віддачі.

Витрати виробництва у довготривалому періоді діяльності фірми. Ефект масштабу виробництва: позитивні та негативні сторони.

Суть і показники економічної та соціальної ефективності виробництва. Основні напрямки мінімізації витрат та підвищення ефективності виробництва.

Тема 6. Типи ринкових структур

Поняття ринкової структури. Типи ринкових структур: досконала конкуренція, монополістична конкуренція, олігополія, монополія. Ідеальні і реальні ринкові структури. Чинники ринкових структур: кількість продавців і покупців, диференціація продукту, контроль над ціною, нецінова конкуренція, перешкоди до вступу.

Ринок досконалої конкуренції. Оптимальний випуск фірми. Правило беззбитковості і виходу фірми з ринку. Ціна рівноваги для фірми та галузі в коротко- і довготривалому періодах.

Суть монополії та її ознаки. Причини виникнення і способи класифікації монополій. Оптимальний випуск для монополії. Короткотривала і довготривала рівновага. Економічні наслідки монополії. Регульована монополія. Монопсонія.

Монополістична конкуренція: поняття і поширення. Оптимальний випуск продукції. Рівновага ринку в коротко- і довготривалому періодах. Нецінова конкуренція.

Олігопольний ринок. Взаємна залежність фірм і складність прогнозування ситуації на олігопольному ринку. Форми олігопольної поведінки фірм.

Тема 7. Види ринків та їх інфраструктура

Основні елементи структури ринку та закономірності її формування. Способи класифікації та види ринків. Суть і функції ринкової інфраструктури.

Ринок товарів і послуг, його структура та інфраструктура. Товарна біржа та її функції. Особливості формування і функціонування товарного ринку та його інфраструктури в Україні.

Ринок природних ресурсів. Земля – як об'єкт купівлі-продажу. Економічна рента. Ціна землі.

Ринок капіталів. Кредит як форма ринку капіталів. Джерела позичкового капіталу. Принципи кредитування. Норма позичкового відсотка. Види кредиту: комерційний, банківський, споживчий, іпотечний, державний, міжнародний. Банки та небанківські фінансово-кредитні установи.

Ринок праці, його особливості. Структура та інфраструктура ринку праці. Біржі праці та їх функції. Фонд зайнятості. Служба зайнятості і ринок праці в Україні.

Ринок цінних паперів. Види цінних паперів та їх роль в ринковій економіці. Дивіденд і курс акцій. Інфраструктура ринку цінних паперів, функції фондової біржі. Фондовий ринок та особливості його формування і функціонування в Україні.

Тема 8. Підприємництво

Форми організації та механізм управління підприємницькою діяльністю

Суть, принципи, види та умови підприємницької діяльності. Підприємство як організаційна форма господарювання.

Класифікація підприємств за формами власності (приватне, колективне, комунальне, державне, змішане, спільне, іноземне), заснування (унітарне, корпоративне), за розміром (мале, середнє, велике). Особливості казенних підприємств. Господарські товариства. Об'єднання підприємств.

Управління підприємством. Суть та функції менеджменту. Організаційна структура підприємств. Мркетинг, його функції та сучасна концепція.

Тема 9. Форми доходів в ринковій економіці

Ринковий механізм розподілу доходів. Форми доходів. Проблема нерівності в доходах. Крива Лоренца. Індекс Джині.

Суть, форми і системи заробітної плати. Мінімальна заробітна плата. Номінальна і реальна заробітна плата.

Рента як форма реалізації власності на виняткові ресурси. Земельна рента. Типи і види земельної ренти.

Позичковий процент. Норма позичкового проценту. Фактори, що впливають на ставку процента.

Прибуток. Непередбаченість і ризик у бізнесі. Фактори, то зумовлюють диференціацію прибутку. Економічний прибуток.

Розділ 3. МАКРОЕКОНОМІКА

Тема 10. Національна економіка: структура та показники розвитку

Макроекономічний підхід до економіки як до цілого. Галузева й територіальна структури національної економіки. Первинне, вторинне, третинне виробництво. Макроекономічні пропорції.

Оцінка результатів національного виробництва. Національне рахівництво і значення національних рахунків. Валовий внутрішній продукт (ВВП) і його розрахунок. Валовий національний продукт. Чистий внутрішній продукт. Національний доход. Особистий доход до і після сплати податків.

Рівень цін та макроекономічні показники. Реальний та номінальний ВВП. Індекс цін і дефлятор ВВП.

ВВП і суспільний добробут. Рівень життя. Показники рівня життя.

Тема 11. Загальні закономірності макроекономічної динаміки

Сукупний попит (AD), і сукупна пропозиція (AS), нецінові фактори їхньої зміни. Загальна модель макроекономічної рівноваги (AD-AS) та особливості класичного і кейнсіанського підходів до її побудови. Проблеми макроекономічної рівноваги в Україні.

Економічне зростання та його показники. Фактори економічного зростання.

Циклічність як загальна форма економічної динаміки. Суть економічного циклу та його фази. Види та механізм циклічних коливань. Структурні кризи та структурна перебудова економіки. Теорія довгих хвиль Н. Кондратьєва.

Суть, причини і типи інфляції. Показники для вимірювання інфляції та її види. Вплив інфляції на економіку. Інфляція і перерозподіл доходів у суспільстві. Особливості антиінфляційних заходів в Україні.

Зайнятість і безробіття в ринковій економіці. Види і показники безробіття. Вплив безробіття на економічне зростання. Інфляція і безробіття. Засоби боротьби з безробіттям. Державна політика зайнятості в Україні.

Тема 12. Фінансова система країни. Податки та державний бюджет

Необхідність, суть та функції фінансів. Поняття фінансової системи. Фінанси держави, підприємств та домашніх господарств.

Державний бюджет, його надходження та видатки.

Податки та їх функції. Види податків. Прямі, непрямі, та „соціальні” податки. Система оподаткування. Фіскальна політика держави та механізм її реалізації. Крива Лаффера.

Проблеми бюджетної політики. Причини та наслідки бюджетного дефіциту. Державний борг та методи його регулювання
Податково-бюджетна політика в Україні.

Тема 13. Грошово-кредитна система

Суть і функції грошей. Еволюція грошей і їх види.

Ринок грошей. Пропозиція грошей. Грошові агрегати (M1, M2, M3, L). Попит на гроші для операцій. Попит на гроші з боку активів. Загальний попит на гроші. Рівновага на ринку грошей.

Грошово-кредитна система. Функції і статус Центрального банку. Інструменти грошово-кредитної політики: облікова ставка, резервна норма, операції з цінними паперами. Комерційні банки в банківській системі. Функції та операції комерційних банків.

Грошово-кредитна політика та її ефективність. Сучасна грошово-кредитна політика України.

Тема 14. Економічна політика держави

Фіаско ринку та державне втручання в економіку.

Структура цілей економічної політики держави. Підходи сучасних шкіл і напрямків економічної теорії до досягнення даних цілей. Межі державного впливу на економіку.

Адміністративні та економічні методи державного регулювання економіки. Основні напрямки та інструменти економічної політики держави. Фіскальна та грошово-кредитна політика, соціальна та зовнішньоекономічна політика.

Необхідність соціального захисту населення. Державна політика доходів. Цінова політика. Політика зайнятості. Система соціальної допомоги. Індикація і компенсація доходів. Субсидії. Система соціального страхування. Система соціального захисту населення в Україні.

Економічна політика держави в Україні.

Розділ 4. СВІТОВА ЕКОНОМІКА

Тема 15. Світове господарство та глобалізація світогосподарських зв'язків

Етапи становлення та основні риси світового господарства. Структура світового господарства.

Теоретичні основи міжнародного поділу праці (МПП). Чинники, що визначають МПП. Суть та структура міжнародних економічних відносин.

Суть, етапи та форми міжнародної економічної інтеграції. Фактори, що визначають інтеграційні процеси. Головні інтеграційні угруповання світу. Участь України у міжнародних економічних організаціях. Проблеми інтеграції України у світову економіку.

Глобалізація як нова форма світогосподарських зв'язків. Характеристика глобальної економіки. Рівні глобалізації. Форми прояву та фактори глобалізації. Вплив глобалізації на розвиток світового господарства. Глобалізація та загострення загально цивілізаційних проблем. Передумови та шляхи вирішення глобальних проблем.

Тема 16. Форми міжнародних економічних відносин

Міжнародна торгівля і світовий ринок. Попит і пропозиція на світовому ринку. Формування світових цін.

Міжнародна кооперація та науково-технічне співробітництво. Спільні підприємства та спільні проекти. Спеціальні (вільні) економічні зони.

Міжнародні валютні відносини. Структура та етапи розвитку МВС. Міжнародні фінансово-кредитні заклади та їх роль у регулюванні світогосподарських зв'язків. Міжнародний рух капіталів: сутність, форми, масштаби, динаміка і географія. Інвестиційний клімат та інвестиційні ризики.

Міжнародна міграція робочої сили.

Торговий і платіжний баланс, їх складові та методи регулювання.

Місце України в системі міжнародних економічних відносин.